

EDMUNDAS ARBAS-ARBAČLAUSKAS

architektas

Edmundas Arbas-Arbačiauskas gimė 1913 m. birželio 26 d. Karsokų kaime, Kaišiadorių rajone. Būsimo architekto vaikystė praskriejo Korsakų dvaro pašonėje, gražioje sodyboje gamtos apsuptyje. Tėvai Jurgis ir Ona Arbačiauskai buvo šviesūs žmonės, todėl stengėsi išmokslinti ir savo vaikus. 1918 m. jų namuose buvo įrengta kaimo mokykla.

Tolimesnis E. Arbo kelias vingiavo į Kaišiadorių gimnaziją. Būtent besimokydamas Kaišiadoryse ir matydamas statomą naują katedrą, E. Arbas susižavėjo architekto profesija. Edmundas rašė: „Po pamokų bėgdavau pro tvorą pažiūrėti vykdomų statybos darbų. Mačiau, kaip darbininkai kasė griovius fundamentams, pylė betoną ir pastoliais nešiojo plytas. Architektas tik kartais iš Kauno atvažiuodavo, labai norėjau jį pamatyti. Vaizdavausi kaip šventą, kuris sugeba tokius milžiniškus pastatus sukurti“.

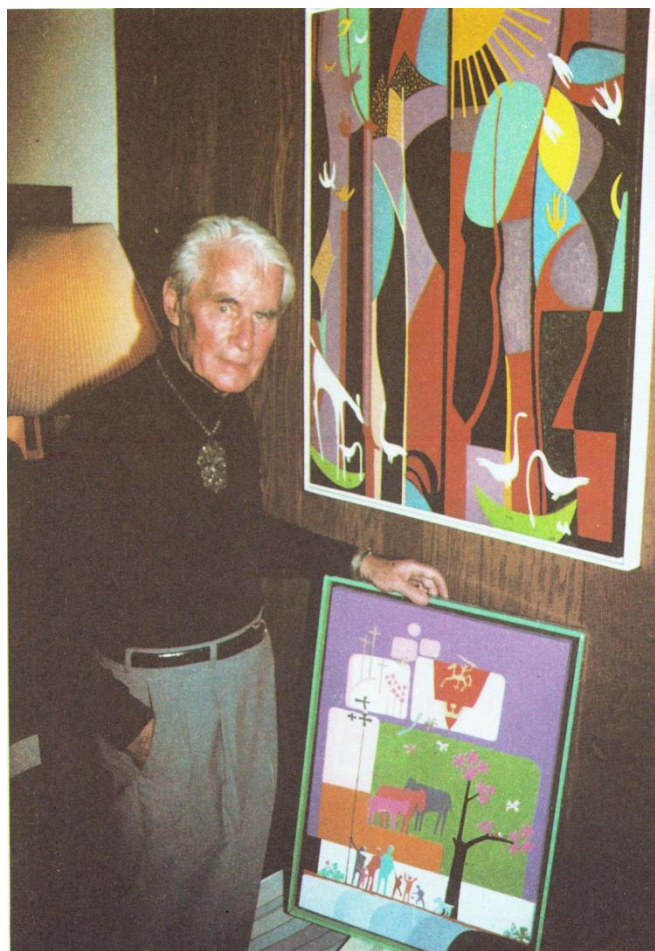
Baigęs gimnaziją ir nežinant tėvams, E. Arbas-Arbačiauskas įstojo į **Kauno aukštesniąją technikos mokyklą** (dabar Kauno technikos kolegija). Studijavo architektūrą, kuria domėjosi ne tik paskaitose, bet ir individualiai dirbdamas su dėstytoju architektu dr. S. Kudoku, tuo metu projektavusiu naujus Kauno aukštesniosios mokyklos rūmus.

Pirmaisiais studijų metais daugiausia rūpesčių kėlė finansinė padėtis, kuri pagerėjo antro kurso pradžioje. Susisiekimo ministerija gabiam moksleiviui paskyrė stipendiją. Laiko ir energijos jaunuoliui užteko ne tik mokslams. Spėdavo jis ir Kūno kultūros rūmuose pasportuoti, ir su profesoriumi Steponu Kolupaila, dideliu kelionių Lietuvos upėmis ir ežerais entuziastu, pakeliauti, ir, žinoma, vakarėliuose, į kuriuos jie, jūrų skautai, buvo mielai kviečiami, apsilankyti. Ypač šiltai architektas prisimena vasaros praktikas. Jų metu aplankė Nemuno žiotis ir Kuršių marias, pažino Mažąją Lietuvą ir Suvalkiją. Trečiame kurse atsirado nedidelių papildomų darbelių, dirbo architekto Antano Jokimo asistentu. 1936 m. baigęs studijas, kaip Susisiekimo ministerijos stipendiatas, buvo paskirtas į ministerijai priklausiusią Kauno plentų valdybą.

1939 m. Lietuvai atgavus Vilnių, E. Arbas persikėlė į sostinę ir įsidarbino Vilniaus apskrities inžinieriaus pagalbininku. Karo metais dirbo Pramonės statybos tresto (vėliau pervadinta „Statyba“) direktoriumi ir vyriausiuoju inžinieriumi. 1943 m. įvyko jo ir Elenos Nakaitės (Alės Rūtos) vestuvės. Jaunavedžių laimė Lietuvoje truko neilgai. Dėl dalyvavimo pagrindiniame pasipriešinime hitlerininkams (buvo vienas iš penkių vyriausiųjų „Kęstučio“ pasipriešinimo organizacijos štabo narių) teko palikti Vilnių, o neilgai trukus – ir Lietuvą.

1944 m. E. Arbas atsidūrė Austrijoje, kurioje įstojo į Vienos aukštąją technikos mokyklą ir

studijavo architektūrą. Kai sąjungininkai ėmė bombarduoti Vieną, persikėlė į Štutgartą Vokietijoje, kuriame bandė tęsti studijas. 1947 m. su žmona ir pirmagime dukra Vijole paliko Europą ir iškeliavo į JAV. Detroitas tapo pirmuoju miestu, kuriame jie apsistojo. E. Arbas gana greitai gavo tarnybą projektavimo įstaigoje, nes jau turėjo tinkamą išsilavinimą ir darbo patirties. Atsiradus galimybei, įstojo į Detroito Lawrence technologijos institutą (dabar universitetas). 1950 m. baigęs studijas galėjo visa galva nerti į taip išsvajotą architekto darbą. E. Arba ypač žavėjo Ero Sarineno (Eer Saarinen) kūryba. Su pastaruoju išsamiau susipažino po studijų, nes buvo pakviestas dirbti šio pasaulinio masto architekto

1991 m.

firмоje. Darbas su šiuo menininku tapo neįkainojama patirtimi, kurią E. Arbas vertino visą gyvenimą. Šiek tiek vėliau kartu su lietuviu architektu dr. Stasiu Kudoku įsteigė privačią firmą, tačiau įmonei nesisekė taip, kaip tikėtasi. 1959 m. E. Arbas su tuo metu jau gausia šeimyna, žmona ir trimis vaikais, persikraustė į JAV vakarus, į Kalifornijos valstiją.

E. Arbas sėkmingai dirbo didelėse architektūros įmonėse kaip projektuotojas. 1969 m. susiklosčius palankioms sąlygoms, jis įkūrė privačią firmą „Edmund Arbas, Inc. AIA Associates“.

Architekto projektų skalė – labai plati: nuo funkcionalių ir racionalių administracinių pastatų iki jaukių, prie aplinkos derinamų gyvenamųjų namų, nuo tautinio lietuviško romantiško stiliaus pastatų, skirtų išėviams, iki technologiškai pažangių konstrukcijų. Svarbią vietą užima paminklų ir monumentų kūryba. Daug dėmesio skyrė ir dailei. Dirbo aliejaus, gobelenų, drobės tematika. Ypač mėgo grafiką. Gėlės ir gražuolės – vyraujanti grafikos tema.

Nuo mokyklos laikų E. Arbas aktyviai dalyvavo įvairioje visuomeninėje veikloje, buvo ateitininkų, šaulių, skautų organizacijų narys. Dalyvavo pasipriešinimo okupantams judėjimuose. Persikraustęs už Atlanto, buvo Amerikos ir Pasaulio lietuvių inžinierių ir architektų sąjungos PLIAS/ALIAS centro valdybos vicepirmininkas, Amerikos architektų instituto (AIA) ir Tarptautinės politinės platformos asociacijų narys, aktyviai dalyvavo kituose lietuvių išėvių judėjimuose.

Laisvu nuo darbo metu architektas sėkmingai dalyvaudavo daugiausia Amerikos ir Pasaulio lietuvių inžinierių ir architektų sąjungos PLIAS/ALIAS rengiamuose konkursuose. Pirmoji vieta E. Arbui atiteko už Lietuvos atstovybės rūmų Brazilijoje projektą (1959), lietuviško stiliaus vasarnamio ir lietuviško stiliaus namo projektą (1970), rašytojo Pulgio Andriušio paminklą Adelaidėje, Australijoje (1971). E. Arbui buvo skirta trečioji vieta už Amerikos paviljono Niujorko pasaulinėje parodoje projektą (1964).

Nepamiršo Jis ir savo mokyklos, kuri suteikė jam pirmąsias architektūros pamokas ir meilę mokslui, meilę savajai profesijai. 2000 - aisiais dar žvalus lankėsi Kaune, Kauno ATM, kalbėjosi su mokyklos dėstytojais ir studentais, būsimais architektais – restauratoriais. Mokyklos svečių knygoje įrašė: „Auklėkite stiprius, sąžiningus, kūrybingus profesionalus – Lietuva bus Jums dėkinga.“

Architektas mirė 2004 m. liepos 31 d. Santa Monikoje, JAV.

2013 m. Kauno technikos kolegijoje buvo eksponuojama Edmundo Arbo –Arbačiausko paroda, skirta 100-osioms architekto gimimo metinėms.

Iš Kauno technikos kolegijos archyvų

Architekto Edmundo Arbo-Arbačiausko dalies darbų perdavimas Kauno technikos kolegijai (2007.04.17)